

عقيدة أهل سنت و جماعت

تأليف :

محمد بن صالح العثيمين

ترجمه

إسحاق بن عبدالله دبيرى العوضى

معاونت مطبوعات و پژوهش علمى

وزارت امور اسلامى ، اوقاف ، دعوت و ارشاد

عربستان سعودى

عقیدہی اہل سنت و جماعت

تألیف :

محمد بن صالح العثیمین رحمۃ اللہ علیہ

ترجمہ

إسحاق بن عبد اللہ دبیری العوضی

معاونت مطبوعات و پژوهش علمی

وزارت امور اسلامی، اوقاف، دعوت و ارشاد

عربستان سعودی

۱۴۲۹ھ

٣ وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٧هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

العثيمين، محمد بن صالح

عقيدة أهل السنة والجماعة، / محمد بن صالح العثيمين -

الرياض ١٤٢٥هـ

٩٦ ص : ١٧ × ٢٠ ١٤ سم

رسمك : ٩٩٦٠-٢٩-٤٩١-٩

(النص باللغة الفارسية)

١- العقيدة للإسلامية أ. العنوان

١٤٢٥ / ٦٠١٣

ديوي ٢٤٠

رقم الإيداع : ١٤٢٥ / ٦٠١٣

رسمك : ٩٩٦٠-٢٩-٤٩١-٩

الطبعة الخامسة

١٤٢٩ هـ

فهرست مطالب

ص	عنوان
۸	مقدمه مترجم
۱۰	تقدیم
۱۲	مقدمه مؤلف
۱۴	عقیده ما: ایمان به خدا ... ایمان به ربوبیت والوهیت واسما وصفات و یگانگی خداوند در آن
۱۵	آیت الکرسی
۱۹	عالم و آگاه بودن و سخن گفتن باری تعالی
۲۲	خداوند بر عرش
۲۴	کفر و گمراهی کسی که بگوید: خدا با خلق در زمین است نزول خدا به آسمان دنیا و آمدن خدا در روز محشر برای قضاوت بین بندگان
۲۵	اراده جهانی و اراده شرعی
۲۷	مراد و خواست خدا چه جهانی و چه شرعی تابع و پیرو حکمت اوست
۲۹	محبت، خشنودی، کراهت، خشم، غضب خداوند
۳۰	صورت و رخسار و دو دست و دو چشم خداوند
۳۲	دیدن مؤمنین خدای خود را بدون آن که چشم، او را

ص	عنوان
	ادراک و احاطه کند
۳۳	خدا را از مثل و مانند مبرا دانستن
۳۴	دور دانستن خدا از کسالت خواب و خواب رفتن و ظلم، غفلت، ناتوانی، خستگی و فرسودگی
۳۵	ثابت کردن ذات خداوند بدون شباهت و چگونگی
۳۶	سکوت در آن چه خدا و رسولش ﷺ از آن سخن نگفته‌اند
۳۶	پیروی از راه و روش رسول ﷺ و بیان آن
۳۸	استناد مؤلف در اثبات یا نفی، بر قرآن و سنت پیامبر ﷺ و امامان اهل سنت
	کلام صریح و آشکار قرآن و سنت را بر ظاهر و حقیقت آن
۳۸	حمل کردن و دوری از راه گمراهان و تأویل کنندگان و غلوکنندگان در کتاب خدا
۳۹	قرآن و سنت، حق و حقیقت است
۳۹	هیچ نقض و اختلافی در قرآن و سنت وجود ندارد
۴۰	مدعی نقض و اختلاف در قرآن و سنت، گمراه است
۴۰	فکر و ادراک ناقص قرآن و سنت، کم است
۴۲	فصل: ایمان به فرشتگان

ص	عنوان
۴۳	هر یک از فرشتگان بر اعمالی گماشته شده‌اند
۴۵	بیت المعمور
۴۷	فصل: ایمان به کتاب‌های خدا
۴۷	ایمان به اینکه بر هر پیامبری کتابی نازل شده است
۴۷	کتاب‌های ظاهر و آشکار
۴۹	قرآن، شاهد و گواهی صادق بر کتابهای آسمانی پیشین و محفوظ به حفظ خداست
۵۴	فصل: ایمان به پیامبران و حکمت فرستادن آنها
۵۴	اولین و آخرین پیامبران
۵۵	برترین پیامبران
۵۵	فضیلت دین محمد ﷺ بر ادیان دیگر
۵۶	پیامبران، بشر و مخلوق خدا هستند و صفت عبودیت و پرستش ندارند
۵۹	شریعت محمد ﷺ آیین اسلام است که خدا به آن راضی است
۶۰	هر کس ادعا کند که خداوند، دینی غیر از اسلام می‌پذیرد، کافر است
۶۱	کافر به رسالت محمد ﷺ، به تمامی پیامبران کافر است

ص	عنوان
٦٢	هیچ پیامبر و رسولی پس از محمد <small>ﷺ</small> نیست و کسی که ادعای نبوت کند یا ادعاکننده را باور کند، کافر است
٦٢	خلفای راشدین: بهترین و شایسته‌ترین آن‌ها به خلافت
٦٢	فضیلت بعضی از خلفا بر بعضی دیگر
٦٣	امت محمدی بهترین امت هاست
٦٤	گروه همیشه بر حق
٦٤	آن چه بین صحابه از جنگ و اختلاف رخ داد، از روی اجتهاد بود
٦٥	نباید از بدی صحابه سخن گفت
٦٧	فصل: ایمان به روز آخرت
٦٩	ایمان به حشر و نامه و ترازوی اعمال
٧٠	شفاعت خاص و عام
٧١	حوض رسول الله <small>ﷺ</small> و پل صراط
٧٢	ایمان به بهشت و دوزخ
٧٥	بهشتیان و دوزخیان
٧٦	ایمان به سختی، عذاب و خوشی قبر
٧٧	امور غیبی با امور دنیوی تناقضی ندارد
٧٨	ایمان به قضا و قدر

ص	عنوان
۷۸	مراتب ایمان به قضا و قدر
۸۰	اختیار و مشیت و قدرت عمل بنده
۸۱	پنج دلیل بر اختیار انسان
۸۳	گناهکار هیچ حجت و دلیلی ندارد
۸۶	شر نزد خدا شر نیست، چون قضای او مطلق است
۸۷	شر در آن چه قضا کرده، وجود دارد
۸۹	فصل: فایده‌های این عقیده والا
۸۹	فواید ایمان به خدا
۸۹	فواید ایمان به فرشتگان
۹۰	فواید ایمان به کتاب‌های خدا
۹۱	فواید ایمان به پیامبران
۹۱	فواید ایمان به روز آخرت
۹۲	فواید ایمان به قضا و قدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستعين و صلى الله على محمد وآله و صحبه أجمعين .

سپاس خدایی را که در هر دوره و زمانی پس از پیامبران، عده‌ای از اهل علم را برمی‌گزیند تا کسانی را که گمراه شده‌اند به سوی هدایت خداوندی دعوت کنند. آن‌ها بر اذیت و آزار مردم صبر و شکیبایی می‌کنند، با کتاب خدا - قرآن - مردگان را زنده می‌کنند، و با نور الهی، نابینایان را روشنایی و بصیرت می‌بخشند. چه انسان‌هایی که به دست شیطان کشته شده‌اند و اینان زنده‌شان کرده‌اند و چه بسیار گمراهان و گم شدگانی که راه هدایت را از آنان آموخته‌اند. چه آثار خوبی از آن‌ها که بر روح و جان مردم اثر گذاشته و چه تأثیر بد مردم بر آن‌ها .

آنان تحریف و تبدیل افراط و غلوکنندگان، و تأویل جاهلان و نادانان را از کتاب خدا برطرف می‌کنند. وای بر آنان که پرچم‌های بدعت را برافراشته‌اند و ریسمان فتنه را بر دوش گرفته‌اند، آن‌ها که در کتاب خدا اختلاف می‌اندازند و با آن

مخالف هستند و بر جدایی از قرآن اجماع می کنند. بر خدا، در خدا، و در کتاب خدا، به دور از آگاهی و معرفت سخن می گویند، با زبان قرآن و مانند قرآن سخن می گویند، و نادانان را با مثل و ماندها می فریبند. پس، از فتنه‌ی گمراهان به خدا پناه می بریم.

کتاب حاضر که به طور خلاصه عقیده‌ی اهل سنت و جماعت را بیان می کند به فارسی زبانان جهان تقدیم می شود. امید است که خوانندگان محترم، کاستی‌ها و کمبودها را نادیده انگارند و عقیده‌ی اهل سنت و جماعت را از ضمیر پاک خود بیاموزند.

وَعَلَى اللَّهِ وَاسْلَمَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ
بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ دَيْبَرِي

ریاض - شعبان ۱۴۱۹ هـ . ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقدیم

الحمْد لله وحده والصلوة والسلام على من لا نبي بعده

وعلى آله وصحبه، أما بعد:

نوشته علامه بزرگ شیخ محمد بن صالح العثیمین را دیدم و مطالبش را که در عین اختصار بسیار مهم بود خواندم، و مشتمل بود بر بیان عقیده اهل سنت و جماعت در باب توحید خدا و توحید اسما و صفات او، و نیز ایمان به فرشتگان و کتابها و پیامبران و روز آخرت و قضا و قدر.

پی بردم که در گردآوری مطالب مذکور، موفق عمل کرده است؛ چنان که مسایل مورد نیاز در باره خدا، فرشتگان، پیامبران، کتابها، روز آخرت، و قضا و قدر را به خوبی بیان کرده، همچنین مطالب مفید مربوط به این عقاید را بر آن افزوده در حالی که ممکن است در کتب عقیده دیگر نباشد

خدا او را پاداش نیک دهد، و علم و هدایت به او عطا

کند، و فواید این کتاب و سایر کتاب‌های او را به همگان برساند، و ما را از هدایت‌شدگان و دعوت‌کنندگان به سوی حق به وسیله علم و دانش و بصیرت بگرداند.
 إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ.

وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّم عَلٰى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ وَوَجِبِهِ

قَالَ مَمْلِيهِ الْفَقِيرُ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى:

عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بَازٍ سَامِعَهُ اللّٰهُ،

الرَّئِيسُ الْعَامُّ لِإِدَارَاتِ الْبَحُوْثِ الْعِلْمِيَةِ وَالْإِفْتَاءِ

وَالدَّعْوَةِ وَالْإِرْشَادِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه مؤلف

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين ولا عدواناً إلا على الظالمين، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، الملك الحق المبين، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله خاتم النبيين وإمام المتقين، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين أما بعد:

خداوند متعال پیامبر خود محمد ﷺ را برای هدایت به دین حق فرستاد. او رحمتی است برای جهانیان و پیشوا، و حاجتی برای همه بندگان. از طریق او و فرستادن قرآن و سنت، عقاید صحیح، کردار نیک، اخلاق شایسته، آداب برجسته و عالی را بیان کرده است که صلاح و درستی احوال بندگان در دین و دنیا در آن نهفته است.

پس پیامبر ﷺ امت خود را بر راه مستقیمی رها کرد که شب آن همانند روز روشن، آشکار و واضح است، و بجز گمراهان کسی از آن راه منحرف نمی شود.

صحابه و تابعین و کسانی از امت پیامبر همین راه را به

نیکی پیروی نمودند، آنها کسانی هستند که ندای خدا و رسول الله ﷺ را پاسخ گفتند و بهترین انسان‌ها هستند، کسانی هستند که بر شریعت وی در ساحه عقیده، عبادت، اخلاق، آداب پایدار ماندند و به سنت او چنگ زدند و تمسک ورزیدند، پس آنها رستگاران هستند که همیشه بر حق‌اند و مخالفت هیچ کس به آنها ضرر و زیان نمی‌رساند تا برپا شدن روز قیامت آن برحق پایدار خواهند بود.

ما نیز - الحمد لله - راه و روش آنها را که با قرآن و سنت تایید شده است دنبال می‌کنیم و خدا را بر نعمت‌هایش شکر و سپاس می‌گوییم، و از خداوند خواستاریم تا ما و مسلمانان را با قول ثابت در دنیا و آخرت ثابت قدم نگه دارد، رحمت خود را بر ما فرو فرستد؛ چرا که او بسیار بخشنده است.

به جهت اهمیت این موضوع - با وجود اختلاف نظر مردم درباره این موضوع - دوست داشتم به طور مختصر عقیده ما - عقیده اهل سنت و جماعت - ایمان به خدا، فرشتگان، کتاب‌ها، پیامبران، روز آخرت و قضا و قدر را به نگارش در آورم. از خداوند متعال خواهانم آن را خالصانه مورد رضا و خشنودی خود و سودمند برای بندگان خود قرار دهد.

عقیده ما (ارکان عقیده)

۱ - عقیده ما: ایمان به خدا، فرشتگان، کتاب ها، پیامبران خدا، روز آخرت، قضا و قدر و خیر و شر است.

(تفصیل ایمان به خدا)

۲ - ایمان می آوریم به خدای تعالی؛ یعنی، او تربیت کننده، خالق، مالک و تدبیرکننده تمام کارهاست.

۳ - ایمان می آوریم به الوهیت خداوند بزرگوار؛ یعنی اوست پروردگار بر حق و هر خدایی غیر از او باطل است.

۴ - ایمان می آوریم به نامها و صفتهای باری تعالی؛ یعنی، نامهای نیک، و صفتهای عالی و کامل، مخصوص اوست.

۵ - ایمان می آوریم به یکتایی او، یعنی این که: خدا یکتاست و در پروردگاری، نامها و صفتها هیچ شریکی ندارد.

باری تعالی می فرماید: ﴿ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ
وَأَصْطِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴾ (مریم: ۶۵).

«همان پروردگار آسمانها و زمین، و آنچه میان آن دو قرار

دارد! او را پرستش کن؛ و در راه عبادتش شکبیا باش! آیا مثل
و ماندی برای او می‌یابی؟!».

۶ - ایمان می‌آوریم به این که: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (البقرة: ۲۵۵).

«هیچ معبودی بحق نیست جز خداوند یگانه زنده، که قائم به ذات خویش است، و موجودات دیگر، قائم به او هستند؛ هیچگاه خواب سبک و سنگینی او را فرامی‌گیرد؛ (و لحظه‌ای از تدبیر جهان هستی، غافل نمی‌ماند؛ آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است، از آن اوست؛ کیست که در نزد او، جز به فرمان او شفاعت کند؟! (بنابراین، شفاعت شفاعت‌کنندگان، برای آنها که شایسته شفاعتند، از مالکیت مطلقه او نمی‌کاهد.) آنچه را در پیش روی آنها (بندگان) و پشت سرشان است می‌داند؛ (و گذشته و آینده، در پیشگاه علم او، یکسان است.)

و کسی از علم او آگاه نمی‌گردد؛ جز به مقداری که او بخواهد. (اوست که به همه چیز آگاه است؛ و علم و دانش محدود دیگران، پرتوی از علم بی‌پایان و نامحدود اوست.)
 عرش او، آسمانها و زمین را دربر گرفته؛ و نگاهداری آن دو (آسمان و زمین)، او را خسته نمی‌کند. بلندی مقام و عظمت، مخصوص اوست».

۷ - ایمان می‌آوریم به این که: ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ السُّلْطَانُ وَالشَّهَادَةُ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿۲۲﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقَدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِمُّ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۲۳﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲۴﴾﴾
 (المشر ۲۲-۲۴).

«او خدائی است که معبودی بحق جز او نیست، دانای آشکار و نهان است، و او رحمان و رحیم است. او خدائی است که معبودی جز او نیست، حاکم و مالک اصلی اوست، از هر عیب منزّه است، به کسی ستم نمی‌کند، امنیت‌بخش

است، و مراقب (همه چیز) است، او قدرتمندی شکست ناپذیر است که با اراده نافذ خود هر امری را اصلاح می کند، و شایسته عظمت است، خداوند منزه است از آنچه شریک برای او قرار می دهند. او خداوندی است خالق، آفریننده ای بی سابقه، و صورتگری بی نظیر، برای او نامهای نیک است، و آنچه در آسمانها و زمین است تسبیح او می گویند، و او عزیز و حکیم است».

۸ - ایمان می آوریم به این که: برای اوست ملک آسمانها و زمین ﴿يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنِشَاءً وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿۴۹﴾
 أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنثَاءً وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلَيْهِ قَدِيرٌ ﴿۵۰﴾
 (الشوری ۴۹-۵۰).

«هر چه را بخواهد می آفریند؛ به هر کس اراده کند دختر می بخشد و به هر کس بخواهد پسر. یا (اگر بخواهد) پسر و دختر - هر دو - را برای آنان جمع می کند و هر کس را بخواهد عقیم می گذارد؛ زیرا که او دانا و قادر است».

۹ - ایمان می آوریم به اینکه: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ

الْبَصِيرُ ﴿۱۱﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ
يَكُلُّ شَيْءٌ عَلِيمٌ ﴿۱۲﴾ ﴿الشورى ۱۱-۱۲﴾.

«هیچ چیز همانند او نیست و او شنوا و بیناست! کلیدهای آسمانها و زمین از آن اوست؛ روزی را برای هر کس بخواهد گسترش می دهد یا محدود می سازد؛ او به همه چیز داناست».

۱۰ - ایمان می آوریم به این که: ﴿وَمَا مِن دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿۶﴾﴾ (هود ۶).

«هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر اینکه روزی او بر خداست! او قرارگاه و محل نقل و انتقالش را می داند؛ همه اینها در کتاب آشکاری ثبت است! (در لوح محفوظ، در کتاب علم خدا)».

۱۱ - ایمان می آوریم به این که: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ سَحَابٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلْمَتٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿۹﴾﴾ (الانعام ۵۹).

«کلیدهای غیب، تنها نزد اوست؛ و جز او، کسی آنها را

نمی‌داند. او آنچه را در خشکی و دریاست می‌داند؛ هیچ برگی (از درختی) نمی‌افتد، مگر اینکه از آن آگاه است؛ و نه هیچ دانه‌ای در تاریکیهای زمین، و نه هیچ تر و خشکی وجود دارد، جز اینکه در کتابی آشکار (در کتاب علم خدا) ثبت است».

۱۲ - ایمان می‌آوریم به این که: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ عَدًّا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (لقمان ۳۴).

«آگاهی از زمان قیام قیامت مخصوص خداست، و اوست که باران را نازل می‌کند، و آنچه را که در رحم‌ها (ی مادران) است می‌داند، و هیچ کس نمی‌داند فردا چه به دست می‌آورد، و هیچ کس نمی‌داند در چه سرزمینی می‌میرد؟ خداوند عالم و آگاه است!».

۱۳ - ایمان می‌آوریم به اینکه: باری تعالی سخن می‌گوید با هر چیز، و هر زمان، و هر گونه که بخواهد: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا﴾ (النساء ۱۶۴).

«و خداوند با موسی (حقیقتاً و بدون واسطه) سخن گفت.

(این آیه صفت کلام برای خدا چنانکه به جلال خدا لایق است می‌رساند (مترجم)).

﴿وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ﴾ (الاعراف ۱۴۳).

«و هنگامی که موسی به میعادگاه ما آمد، و پروردگارش با او سخن گفت.»

﴿وَنَدَبْنَاهُ مِن جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا﴾ (مریم ۵۲).

«ما او را از طرف راست (کوه) طور فراخواندیم؛ و او را (به خود) نزدیک ساختیم؛ و با او سخن گفتیم.»

۱۴ - ایمان می‌آوریم به اینکه: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَّكَلَّمْتُ رَبِّي لَنفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَفِدَ كَلِمَتُ رَبِّي﴾ (الكهف ۱۰۹).

«بگو: اگر دریاها برای (نوشتن) کلمات پروردگارم مرکب شود، دریاها پایان می‌گیرد. پیش از آنکه کلمات پروردگارم پایان یابد.»

﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (لقمان ۲۷).

«و اگر همه درختان روی زمین قلم شود، و دریا برای آن

مرکب گردد، و هفت دریاچه به آن افزوده شود، اینها همه تمام می شود ولی کلمات خدا پایان نمی گیرد؛ خداوند عزیز و حکیم است».

۱۵ - ایمان می آوریم به این که: کلمات و سخنان خدا کامل ترین کلمات و سخنان است، صادق در اخبار، عادل در احکام، و نیکو در گفتار؛ چنان که باری تعالی می فرماید:

﴿وَمَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾. (الأنعام ۱۱۵).

«و کلام پروردگار تو، با صدق و عدل، به حد تمام رسید».

و می فرماید: ﴿وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾ (النساء ۸۷).

«و کیست که از خداوند، راستگوتر باشد؟».

۱۶ - ایمان می آوریم که قرآن کریم، کلام خدای تعالی است، در آن از روی حقیقت، سخن گفته است و آن را به سوی جبریل عَلَيْهِ السَّلَامُ فرو فرستاده، سپس جبریل آن را بر قلب رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نازل کرده است؛ چنان که می فرماید:

﴿قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ﴾. (النحل ۱۰۲).

«بگو، روح القدس (جبریل) آن را از جانب پروردگارت

بحق نازل کرده».

و می فرماید: ﴿وَلَقَدْ لَنَزَّلْنَا رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۹۳﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿۱۹۴﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿۱۹۵﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿۱۹۶﴾﴾ (الشعراء ۱۹۲-۱۹۵).
 «مُسْلِمًا این (قرآن) از سوی پروردگار جهانیان نازل شده است! روح الامین (جبریل عَلَيْهِ السَّلَامُ) آن را نازل کرده است بر قلب (پاک) تو، تا از اندازکنندگان باشی! آن را به زبان عربی آشکار (نازل کرد)!».

۱۷ - ایمان می آوریم به این که: خدای بزرگوار، به ذات و صفت خود، بر خلقش برتری دارد؛ چنان که می فرماید: ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿۲۵۵﴾﴾ (البقرة: ۲۵۵).

«او (خداوند) بالا و بلندمرتبه و با عظمت است».

و می فرماید: ﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْغَنِيُّ ﴿۱۸﴾﴾ (الأنعام: ۱۸).

«اوست که بر بندگان خود، فوق و غالب است؛ و اوست حکیم آگاه!».

۱۸ - ایمان می آوریم به اینکه او: ﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةَ

آيَا مَرِّمُكُمْ أَسْتَوِي عَلَى الْعَرْشِ يُدِيرُ الْأَمْرَ ﴿٣﴾. (یونس ۳).

«پروردگار شما، خداوندی است که آسمانها و زمین را در شش روز آفرید؛ سپس بر عرش قرار گرفت، و به تدبیر کار (جهان) پرداخت.»

قرار گرفتن خدا بر عرش، علو و برتری بر آن با ذات مقدس خود، خاص و شایسته جلال و عظمت خداوندی است و هیچ کس بجز خدا چگونگی آن را نمی داند.

۱۹ - ایمان می آوریم به این که: خدای تعالی با خلق خود است، و بر عرش قرار دارد، احوال آنها را می داند، گفتارشان را می شنود، کارهای آنها را می بیند و امور و شؤون آنها را تدبیر می کند؛ فقیر را رزق و روزی می دهد، هر کس را بخواهد عزت مُلک و سلطنت می بخشد، و از هر که بخواهد می گیرد، به هر که بخواهد عزت و اقتدار می بخشد، و هر که را خواهد خوار و ذلیل می گرداند، هر خیر و نیکی، به دست اوست، و تنها او بر هر چیز تواناست.

و آن ذاتی که دارای چنین مرتبه و مقام است، او حقیقتاً با

آفریدگانش همراه است، با آنکه در حقیقت بالای آنها بر عرش خود قرار دارد؛ چنان که می‌فرماید: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (الشوری ۱۱).

«هیچ چیز همانند او نیست و او شنوا و بیناست».

و ما عقیده گروه حلولیه مانند جهمییه را نمی‌پذیریم که می‌گویند: خدا در همه چیز حل شده است؛ که می‌گویند: «خدا با خلقتش در زمین است» بر این باوریم که هرکس این چنین بیندیشد، کافر و گمراه است؛ زیرا خداوند را به نقائص و عیب‌هایی توصیف کرده است که شایسته او نیست.

۲۰ - ایمان می‌آوریم به آن چه رسول الله ﷺ خبر داده است که: خداوند متعال، هر شب به آسمان دنیا فرود می‌آید آن‌گاه که یک سوم شب، باقی مانده باشد و می‌فرماید: «من یدعونی فأستجیب له، من یسألنی فأعطیه، من یتغفرنی فأغفر له». [متفق علیه].

چه کسی مرا دعا می‌کند تا او را اجابت کنم، و چه کسی از من پرسشی دارد تا به او عطا نمایم، چه کسی از من

آمزش می‌خواهد تا گناهان او را ببخشایم.

۲۱ - ایمان می‌آوریم که: خداوند باری تعالی روز قیامت برای فصل^(۱) و حکم کردن بین بندگان می‌آید؛ چنان‌که می‌فرماید: ﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿۲۱﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿۲۲﴾ وَجِئْنَا بِحِجَابٍ مُّبِينٍ يَوْمَئِذٍ يَبْدَأُ الْإِنْسَانَ وَإِنَّ لَهُ لِلذِّكْرِ ﴿۲۳﴾﴾ (الفجر - ۲۱-۲۳).

«و چنان نیست که آنها (دنیاطلبان)، می‌پندارند، در آن هنگام که زمین سخت در هم کوبیده شود. و خداوند برای فصل قضاوت بین خلائق بیاید، و فرشتگان صف در صف حاضر شوند. و در آن روز جهنم را حاضر می‌کنند (آری) در آن روز انسان متذکر می‌شود، اما این تذکر چه سودی برای او دارد».

۲۲ - ایمان می‌آوریم به این که: خداوند: ﴿فَعَالٌ لَّيًّا يُرِيذُ ﴿۱۱﴾﴾ (البروج - ۱۶). «و آنچه را می‌خواهد انجام می‌دهد».

۲۳ - ایمان می‌آوریم که: باری تعالی دو نوع اراده دارد: الف - اراده کونی (متعلق به کائنات): این که مراد و

خواست او باید واقع گردد^(۱) و لازم نیست که آن مراد (آن چیزی که طبق اراده کونی واقع می گردد) برای او محبوب و دوست داشتنی باشد؛ و این نوع اراده را مشیت نیز گوید، چنان که می فرماید: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ (البقرة: ۲۵۳).

«اگر خدا می خواست، با هم پیکار نمی کردند؛ ولی خداوند، آنچه را می خواهد، (از روی حکمت) انجام می دهد (و هیچ کس را به قبول چیزی مجبور نمی کند)».

و می فرماید: ﴿إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغَوِّبَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ﴾ (هود: ۳۴).
 «هرگاه خدا بخواهد شما را (بخاطر گناهانتان) گمراه سازد، و من بخواهم شما را اندرز دهم، اندرز من سودی به حالتان نخواهد داشت! او پروردگار شماست».

ب - اراده شرعی (متعلق به اوامر و نواهی): و حتمی نیست که مراد وی طبق این اراده واقع گردد، ولی مراد

(۱) یعنی تقدیر و سرنوشتی که خداوند بر بندگان خود تعیین کرده است و ناگزیر باید این سرنوشت و تقدیر واقع گردد. مانند حوادث و رویدادهایی که در جهان هستی رخ می دهد. مترجم.

خداوند در این جا محبوب است^(۱)؛ چنان که می‌فرماید:

﴿وَاللّٰهُ يُرِيْدُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَیْكُمْ﴾ (النساء ۲۷).

«و خدا می‌خواهد شما را ببخشد».

۲۴ - ایمان می‌آوریم به اینکه: مراد و خواست خدا چه

کونی و چه شرعی بر اساس حکمت اوست.

پس، خداوند وقوع هر چیزی را که اراده کرده و یا شرعاً

بندگانش را به آن مکلف نموده باشد، همه آن‌ها، طبق اوست،

چه ما به حکمت آن پی ببریم، و یا عقل و فهم ما از درک آن

قاصر باشد؛ چنان که می‌فرماید: ﴿اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحٰكِمِيْنَ﴾ (التین ۸).

(التین ۸).

«آیا خداوند بهترین حکم‌کنندگان و داوران نیست؟!».

و می‌فرماید: ﴿وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ حُكْمًا لِّقَوِّمٍ يُّوقِفُوْنَ﴾ (المائدة ۵۰).

[و چه کسی بهتر از خدا، برای کسانی که یقین دارند حکم

فرماست؟].

(۱) محبوب است یعنی خدا آن را دوست دارد، با این حال لازم نیست که واقع گردد مثل شخص

کافر؛ خدا دوست دارد که او مسلمان باشد ولی مسلمان نیست مترجم.

۲۵ - ایمان می‌آوریم که: خداوند، دوستان خود را دوست دارد و دوستان خدا او را دوست دارند؛ چنان که می‌فرماید: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾. (آل عمران ۳۱).

«بگو: اگر خدا را دوست می‌دارید، از من پیروی کنید! تا خدا (نیز) شما را دوست بدارد».

و می‌فرماید: ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾. (المائدة ۵۴).
«خداوند جمعیتی را می‌آورد که آنها را دوست دارد و آنان (نیز) او را دوست دارند».

و می‌فرماید: ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾. (آل عمران ۱۴۶).
«و خداوند، صابران را دوست می‌دارد».
و می‌فرماید: ﴿وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾. (الحجرات ۹).
«و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت پیشگان را دوست می‌دارد».

و می‌فرماید: ﴿وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾. (البقرة ۱۹۰).
«نیکی کنید که خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد».
۲۶ - ایمان می‌آوریم به این که خدای تعالی آن چه از

کردار و گفتار، حکم فرموده، به آن راضی و خشنود است و آن چه از آن نهی کرده، آنرا بد می‌بیند؛ چنانکه می‌فرماید:

﴿إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَضِبَ عَلَيْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾. (الزمر ۷).

«اگر کفران کنید، خداوند از شما بی‌نیاز است و هرگز کفران را برای بندگانش نمی‌پسندد؛ و اگر شکر او را بجا آورید آن را برای شما می‌پسندد!».

و می‌فرماید: ﴿وَلَكِنَّ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ﴾. (التوبة ۴۶).

«ولی خدا از حرکت آنها کراهت داشت؛ از این رو (توفیقش را از آنان سلب کرد؛ و) آنها را (از جهاد) باز داشت؛ و به آنان گفته شد: «با «قاعدین» (کودکان و پیران و بیماران) بنشینید!».

۲۷ - ایمان می‌آوریم به این که خدا از کسانی که ایمان آوردند و عمل صالح و نیک انجام دادند، راضی و خشنود است؛ چنان که می‌فرماید: ﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ

رَبِّهِمْ ﴿٨﴾ (البقرة: ۸).

«هم خدا از آنها خشنود است، و (هم) آنها از خدا خشنودند. و این (مقام والا و پادشاهی مهم و بی نظیر) برای کسی است که از پروردگارش بترسد».

۲۸ - ایمان می آوریم به این که خدای تعالی بر کسانی که سزاوار عقاب [و عذاب] هستند، مانند کافران و غیر آنها، خشم و غضب می گیرد؛ چنانکه می فرماید: ﴿الظَّالِمِينَ يَا اللَّهُ ظَلَمَ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾ (الفجر: ۶).

«و آنانی که به خدا بد گمان بودند و حوادث ناگواری (برای مؤمنان انتظار می کشند) تنها بر خودشان نازل می شود! خداوند بر آنان غضب کرده».

و می فرماید: ﴿وَلَكِنَّ مَن شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّن

اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ (النحل: ۱۰۶).

«آری، آنها که سینه خود را برای پذیرش کفر گشوده‌اند،

غضب خدا بر آنهاست؛ و عذاب عظیمی در انتظارشان».

۲۹ - ایمان می آوریم به این که خدا دارای چهره‌ای

آراسته به عظمت و بزرگی و انعام و احسان است:
 ﴿وَبَعَثْنَا مِنْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ (۱۷). (الرحمن ۲۷).

«و تنها وجه خداوند ذوالجلال و گرامی باقی می ماند! (در این آیه صفت وجه: (روی و چهره پروردگار) بدون تشبیه و چگونگی برای خداوند عز و جل ثابت می کند که به جلال و عظمت او سبحانه لایق است). مترجم».

۳۰ - ایمان می آوریم به این که خداوند دارای دو دست گرامی و عظیم و بزرگ است چنان که می فرماید: ﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ﴾ (المائدة: ۶۴).

«بلکه هر دو دست او، گشاده است؛ هرگونه بخواهد، می بخشد».

می فرماید: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ، وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ، سُبْحٰنَهُ، وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (الزمر ۶۷).

«آنها خدا را آن گونه که شایسته است نشناختند، در حالی که تمام زمین در روز قیامت در قبضه اوست و آسمانها

پیچیده در دست او؛ خداوند منزّه و بلندمقام است از شریکیهایی که برای او می‌پندارند».

۳۱ - ایمان می‌آوریم به این که برای خدای تعالی دو چشم حقیقی است؛ چنان که می‌فرماید: ﴿وَأَصْنَعُ الْفَلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَجِّينَا﴾ (هود ۳۷).

«و کشتی را با وحی ما و زیر نظر ما بساز».

و چنانکه رسول الله ﷺ می‌فرماید: «حجاب‌ه‌ النور لو کشفه لأحرقت سبحات وجهه ما انتهى إليه بصره من خلقه». [الدارمی].
«حجاب خدا نور است، اگر آن را ظاهر و آشکار کند جلال و عظمت و روشنایی چهره‌اش، (تمامی) آن آفریدگانش را که چشمش به آن رسد می‌سوزاند».

اهل سنت و جماعت، همگی بر این قوئند که چشمان خدای متعال دوتاست؛ چنان که رسول الله ﷺ در باره دَجَال^(۱) می‌فرماید: «إِنَّهُ أَعُورٌ، وَإِنَّ رَبِّكُمْ لَيْسَ بِأَعُورٍ». [متفق علیه].

(۱) مردی کذاب و بسیار دروغگو که در آخرالزمان ظهور کند و مردم را بفریسد. فرهنگ

«دجال یک چشم دارد و چشم دیگرش کور است و خدای تعالی چنین نیست، بلکه دو چشم دارد».

۳۲ - ایمان می آوریم به این که: ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ (۱۰۳). (الأنعام ۱۰۳).

«چشم‌ها، او را (در دنیا) نمی بینند (لیکن در آخرت مؤمنان او را خواهند دید)؛ و او همه چشمها را می بیند؛ و او بخشنده (انواع نعمتها، و با خبر از دقایق موجودات)، و آگاه (از همه) چیز است».

۳۳ - ایمان می آوریم به این که مؤمنان، در روز قیامت خدا را خواهند دید؛ چنان که می فرماید: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ۗ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ﴾ (۲۲). (القیامة ۲۲-۲۳).

«در آن روز صورتهای (اهل سعادت) شاداب و مسرور است. و (و با شادابی) به پروردگارش می نگرد».

۳۴ - ایمان می آوریم به این که خداوند، مثل و مانندی ندارد، زیرا که صفتهای او کامل است: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۗ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (۱۱). (الشوری ۱۱).

«هیچ چیز همانند او نیست و او شنوا و بیناست.»

۳۵ - ایمان می آوریم به این که: ﴿لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾

(البقرة: ۲۵۵).

«هیچگاه خواب سبک و سنگینی او را فرامی گیرد.»

برای این که زندگی و قیومیت (تدبیر عالم) خدا در

بلندترین درجه کمال است.

۳۶ - ایمان می آوریم به این که به هیچ کس ظلم نمی کند؛

زیرا عادل است، و این که از اعمال و کردار بندگان غافل

نیست؛ زیرا او کاملاً آگاه و مراقب بر آفریدگانش است.

۳۷ - ایمان می آوریم به این که خداوند، از آن چه در

آسمانها و زمین است، عاجز و ناتوان نیست؛ زیرا او در علم

و قدرت خود کامل است: ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ

فَيَكُونُ﴾ (یس: ۸۲).

«فرمان او چنین است که هرگاه چیزی را اراده کند، تنها به

آن می گوید: «موجود باش!»، آن نیز بی درنگ موجود می شود.»

و این که هیچ خستگی و فرسودگی بر او وارد نمی شود

چرا که نیرو و قوت او کامل است؛ چنان که می‌فرماید:

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ﴾ (۲۸) ﴿۳۸﴾.

«ما آسمانها و زمین و آنچه را در میان آنهاست در شش روز (شش دوران و مرحله) آفریدیم، و هیچ گونه رنج و سختی به ما نرسید! (با این حال چگونه زنده کردن مردگان برای ما مشکل است؟!». (آیه کریمه اثبات‌کننده معاد است زیرا کسی که بر آفرینش آسمانها و زمین قادر بوده و از آفرینش آنها خسته و مانده نشود، به طریق اولی بر زنده کردن مردگان نیز توانا است)».

۳۸ - ایمان می‌آوریم به درست بودن آن چه خداوند برای خود ثابت کرد، رسول الله ﷺ برای او اثبات تصدیق کرده است، از نام‌ها و صفتهای باری تعالی لیکن از دو امر نادرست به شدت دوری کرده، آن را انکار می‌کنیم:

اول - همانندی: یعنی (شباهت دادن و مانند کردن). این که کسی با قلب یا زبان خود بگوید که صفتهای خداوند همانند

صفت‌های مخلوقات است.

دوم - کیفیت: یعنی چگونگی. این که با قلب یا زبان خود بگوید صفت‌های خداوند چنین و چنان است.

۳۹ - ایمان می‌آوریم به آن چه خدا از خودش، یا رسول ﷺ، از خدا نفی و انکار کرده و از او دور دانسته‌اند و این که آن نفی و دوری، شامل اثبات کمال ضد آن (صفت‌های نفی شده برای خداوند است)، و آن چه خدا و رسولش ﷺ در آن سکوت کرده‌اند، ما نیز در باره آن خاموش و ساکت می‌مانیم.

۴۰ - بر این باور و عقیده‌ایم که پیروی از این راه و روش، بر ما فرض و واجب است و باید آن را بپذیریم؛ زیرا آن چه خدا ثابت کرده، یا آن را از خود نفی کرده، خبری است که از سوی خود بر ما وحی نموده است، و خدای تعالی در باره خود، از هر کسِ دیگر داناتر و آگاه‌تر است. کیست که در گفتارش از خدا راست‌گوتر است؟ و کیست که نیکوتر از خداوند سخن گوید؛ و بندگانش به علم او نتوانند رسید.

آن چه رسول الله ﷺ برای خدا ثابت کرده و یا از او نفی

نموده است خبری است که در باره خدا گفته است و خبر داده است؛ و او از هر بنده، به خدای یکتا عالم‌تر، داناستر و آگاه‌تر است، و او خیر خواه‌ترین مردم و راستگوترین و شیوا سخن‌ترین انسان هاست.

در کلام خدا و رسولش ﷺ دانش کامل و صدق و راستی و بیان است، و هیچ عذری در رد کردن یا شک کردن در آن نیست.

فصل

قاعدہ شناخت صفات خداوند متعال

۴۱ - در حقیقت، دلیل و استناد ما در همه آن چه از صفات باری تعالی، چه به صورت مشروح، چه مختصر، و چه به طور اثبات یا نفی بیان کردیم، بر اساس قرآن کریم و سنت پیامبر ﷺ و گذشتگان و پیشینیان صالح و نیکوکار، و امامان اهل سنت و جماعت بوده است.

۴۲ - بر این عقیده‌ایم که باید کلام صریح و آشکار قرآن و سنت را بر ظاهر و حقیقت آن حمل کرد، چنان که باری تعالی شایسته و سزاوار آن معنی باشد. و از راه گمراهانی که صفات باری تعالی را تأویل کرده و به آن چه خدا و رسولش ﷺ می‌خواستند عمل نکردند، براثت و دوری می‌جوئیم.

و همچنین خود را از راه مُعطله^(۱) کسانی که صفات باری تعالی را تعطیل کرده و آن معنا و مفهومی که در آن

(۱) پیروان مذهب تعطیل؛ در اصطلاح اهل سنت فرقه‌های مذهبی که منکر صفات باری تعالی بوده، و از خداوند نفی اسما و صفات می‌کرده‌اند. فرهنگ فارسی عمید - ویراستار.

صفات است آن را برای باری تعالی اثبات نمی‌کند، برائت می‌جویم.

و همچنین از راه کسانی که در آن صفات، غلو و زیاده روی کرده، و آن را به صفات مخلوقات تشبیه می‌کنند و یا برای آن چگونگی و کیفیتی ثابت می‌کنند، برائت و دوری می‌جویم.

۴۳ - ما یقین داریم که آن چه در قرآن و سنت آمده حق و حقیقت است، و در آن هیچ اختلاف و نقصی وجود ندارد؛ چنان که باری تعالی می‌فرماید: ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ (النساء: ۸۲).

«آیا درباره قرآن نمی‌اندیشند؟! اگر از سوی غیر خدا بود، اختلاف فراوانی در آن می‌یافتند».

زیرا تناقض و اختلاف در اخبار، موجب آن می‌شود که برخی از آن برخی دیگر را رد نمایند و این امر (که برخی از آیات و احادیث برخی دیگر آنرا تکذیب و رد نمایند) در اقوال خدا و رسولش مستحیل و ناممکن است.

۴۴ - هرکس ادعا کند که در قرآن و سنت پیامبر ﷺ تناقض و اختلاف وجود دارد، دلالت بر قصد و نیت بد او، و گمراهی قلب او می‌کند، و باید توبه کرده، به سوی خدای متعال باز گردد و از گمراهی و جهالت، دوری جوید.

هرکس به فکرش چنین آید که در قرآن و سنت پیامبر ﷺ اختلاف و تناقض وجود دارد، از چند حال خارج نیست: یا از کمی دانش و معرفت اوست، و یا از عدم فهم و ادراک اوست، و یا از کم فکری و نیندیشیدن در قرآن و سنت پیامبر ﷺ و معانی آن می‌باشد؛ پس باید چنین فردی در آموختن علم و معرفت صحیح بکوشد، و با اندیشه و تدبر در آیات قرآن و معانی آن تلاش نماید تا حقیقت و یقین برای او روشن شود، و اگر نتوانست حقیقت را بداند، چنین مسایلی را به عالم آن که خداوند است وا گذاشته و از تصور بی‌جا و تأمل جاهلانه در باره آن دوری جوید (و به آن ایمان آورده) و چنان گوید که صاحبان علم راستین می‌گویند که: ﴿كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ

«ما به همه آن ایمان آوردیم (چرا که) همه از سوی پروردگار ما است».

بداند که در قرآن و سنت پیامبر ﷺ هیچ تناقض و اختلافی وجود ندارد.

فصل

(ایمان به فرشتگان)

٤٥ - ایمان می آوریم به فرشتگان خدا و این که: ﴿عِبَادٌ

مُكْرَمُونَ ﴿٣٦﴾ لَا يَسْقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٣٧﴾﴾.
(الانبیاء ٢٦-٢٧).

«آنها (فرشتگان) بندگان شایسته اویند. هرگز در سخن بر

او پیشی نمی گیرند؛ و (پیوسته) به فرمان او عمل می کنند».

خداوند، آنها را آفریده و آنان نیز به عبادت خدا برخاسته

و به طاعت او عمل کرده اند؛ چنان که می فرماید: ﴿لَا يَسْتَكْبِرُونَ

عَنْ عِبَادَتِهِ، وَلَا يَسْتَحْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٣٩﴾﴾.
(الانبیاء ١٩-٢٠).

«(فرشتگان) هیچ گاه از عبادتش استکبار نمی ورزند، و

هرگز خسته نمی شوند. (تمام) شب و روز را تسبیح می گویند؛

و سست نمی گردند».

خداوند، فرشتگان را از ما پنهان کرده، ما آنان را نمی بینیم و

ممکن است خداوند، آنها را برای برخی از بندگانش ظاهر و

آشکار نماید؛ چنانکه رسول الله ﷺ جبریل عليه السلام را بر صورت

حقیقی‌اش دید که ششصد بال داشت و تمامی کرانه‌ی آسمان را پوشانده بود و همچنین جبریل علیه السلام به چهره انسانی درآمد و با مریم، مادر عیسی علیه السلام گفتگو کرد، و نیز به صورت مردی نزد رسول الله صلی الله علیه و آله آمد، و صحابه با رسول اکرم صلی الله علیه و آله نشسته بودند و کسی او را نشناخت، در حالیکه هیچ اثری از سفر بر او نبود، و لباس سفیدی بر تن داشت، و مویش سیاه بود، نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله نشست، زانو بر زانوی رسول الله صلی الله علیه و آله نهاد و دو دست بر ران پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گذاشته، با آن حضرت به گفتگو نشست. رسول اکرم پس از رفتن آن مرد، صحابه را خبر دادند که او جبریل بود.

۴۶ - ایمان می‌آوریم که فرشتگان به اعمالی گماشته شده‌اند: همانند جبریل علیه السلام که به نزول وحی بر پیامبران گماشته شده است. و میکائیل مأمور به نزول باران، و اسرافیل مأمور دمیدن در شیپور به هنگام برانگیخته شدن مردم در روز قیامت است. و ملک الموت موکل به قبض روح، هنگام مردن است. و فرشتگان کوه موکلند به کوه‌ها، خداوند مالک را

دربان جهنم قرار داده است.

فرشتگانی هستند که مأمور بر جنین و بچه‌هایی هستند که در شکم مادرانشان به سر می‌برند، فرشتگانی هستند که مأمور به نگهداری از بنی آدم و دفاع از ایشان هستند.

نیز فرشتگان دیگری به نوشتن اعمال و کردار بنی آدم گماشته شده‌اند، و برای هر فردی دو فرشته قرار داده شده است؛ خداوند می‌فرماید: ﴿عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَائِدٌ ﴿٧﴾ مَا يَأْفِكُ مِنَ قَوْلِ

إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾﴾ (ق ۱۷-۱۸).

«(به خاطر بیاورید) هنگامی را که دو فرشته، طرف راست (برای اعمال نیک) و فرشته چپ (برای اعمال بد) ملازم انسانند اعمال او را دریافت می‌دارند. انسان هیچ سخنی را بر زبان نمی‌آورد مگر اینکه همان دم، فرشته‌ای مراقب و آماده برای انجام ماموریت (و ضبط آن) است».

فرشتگان دیگری هستند که خداوند، آن‌ها را برای سؤال و پرسش از مردگان، در هنگام دفن آن‌ها قرار داده است. دو فرشته بر مرده وارد می‌شوند و او را مورد بازخواست قرار داده

و می گویند: معبود تو کیست؟ دین تو چیست؟ پیامبر تو چه کسی است؟ پس: ﴿يُشِيتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ (۲۷).

«خداوند کسانی را که ایمان آوردند، به خاطر گفتار و اعتقاد ثابتشان، استوار می دارد؛ هم در این جهان، و هم در سرای دیگر! و ستمگران را گمراه می سازد، (و لطف خود را از آنها برمی گیرد)؛ خداوند هر کار را بخواهد (و مصلحت بداند) انجام می دهد!».

فرشتگان دیگری هستند که مکلفند به بهشتیان؛ خداوند می فرماید: ﴿يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾ (۲۲) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿۲۴﴾ (الرعد ۲۳-۲۴).

«از هر دری بر آنان وارد می گردند. (و به آنان می گویند): سلام بر شما بخاطر صبر و استقامتان! چه نیکوست سرانجام آن سرای جاویدان».

رسول اکرم ﷺ به ما خبر داده است که: «إِنَّ بَيْتَ الْمَعْمُورِ

في الساء يدخله، - وفي رواية - : يصلي فيه، كل يوم سبعون ألف ملك ثم لا يعودون إليه آخر ما عليهم... [متفق عليه].
بيت المعمور^(١) در آسمان است. هر روز هفتاد هزار فرشته در آن داخل می شوند، و در روایتی در آن نماز می خوانند، سپس به آن خانه باز نمی گردند.

---

(١) خانه یا مسجدی که گفته اند در آسمان هفتم برابر کعبه است؛ یعنی خانه ای که تمامی فرمانها در آن است.

فصل

(ایمان به کتابهایی که بر پیامبران نازل شده است)

۴۷ - ایمان می آوریم به این که خدای تعالی بر پیامبران خود کتابهایی فرستاده تا حجت و دلیلی باشد برای جهانیان تا به آن عمل کنند و به وسیله آن کتابها، به جهانیان، حکمت آموزند، و آنان را پاکیزه نمایند.

۴۸ - ایمان می آوریم که خداوند بر هر پیامبری کتابی نازل فرموده ؛ چنان که می فرماید: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكُتُبَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ (الحجید ۲۰).

«ما رسولان خود را با دلایل و معجزات روشن و شریعت های آشکار فرستادیم، و با آنها کتاب (آسمانی که دارای احکام و شرایع است) و میزان (شناسایی حق از باطل و قوانین عادلانه) نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند».

۴۹ - [شماری] از آن کتابها که بر ما ظاهر و آشکار می باشد، عبارتند از:

أ - تورات که بر موسی عليه السلام نازل فرموده است و آن

بزرگترین کتابهای بنی اسرائیل است: ﴿فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكَمُ بِهَا
الْتِّيُوتِ الَّذِينَ اسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّيِّنُونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتَحْفَظُوا
مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ﴾. (المائدة: ۴۴).

«در آن، هدایت و نور بود؛ و پیامبران، که در برابر فرمان
خدا تسلیم بودند، با آن برای یهود حکم می کردند؛ و
(همچنین) علما و دانشمندان به این کتاب که به آنها سپرده
شده و بر آن گواه بودند، داوری می نمودند».

و می فرماید: ﴿وَأَتَيْنَهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾. (المائدة: ۴۶).

ب - «و انجیل را به او دادیم که در آن، هدایت و نور بود؛
و (این کتاب آسمانی نیز) تورات را، که قبل از آن بود،
تصدیق می کرد؛ و هدایت و موعظه‌ای برای پرهیزگاران بود».

﴿وَلَا حِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ﴾. (آل عمران: ۵۰).
«و (آمده‌ام) تا پاره‌ای از چیزهایی را که (بر اثر ظلم و
گناه،) بر شما حرام شده، (مانند گوشت بعضی از چهارپایان و
ماهیه‌ها،) حلال کنم».

ج - زبور که به پیامبر داوود علیه السلام عطا شده بود.

د - صحف که به ابراهیم و موسی علیهم السلام داده شده بود.

ه - قرآن کریم که بر خاتم پیامبران محمد صلی الله علیه و آله نازل شد:

﴿هُدًى لِّلْكَائِبِ وَيَذِيحُ مِنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ (البقرة: ۱۸۵).

«قرآن، برای راهنمایی مردم، و نشانه‌های هدایت و

معیارهای سنجش حق و باطل است».

می فرماید: ﴿مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ﴾.

(المائدة: ۴۸).

«کتب پیشین را تصدیق می‌کند، و حافظ و نگاهبان

آنهاست».

پس، خداوند، قرآن را ناسخ و محو کننده تمامی

کتاب‌های آسمانی گذشته قرار داده و عهده‌دار حفظ آن از

عبث و تحریف و دست بردن در آن شده است: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا

الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَنَظِيرُونَ ﴿۱۰﴾ (الحجر: ۹).

«ما قرآن را نازل کردیم؛ و ما بطور قطع نگهدار آنیم».

زیرا این قرآن تا روز قیامت باقی است و آن هم حجت و

برهان بر تمامی جهانیان است.

اما کتاب‌های پیشین، هر کدام برای دوره و زمانی معین و معلوم بوده است که با نزول کتاب دیگری، صلاحیتش پایان یافته و کتاب بعدی، آن چه از تحریف و تبدیل و نقص و زیادت در آن بوده بیان کرده است، به همین سبب کتاب‌های سابق، مَصون از خطا و اشتباه نبوده و تحریف و تبدیل و نقص و زیادت در آن‌ها وجود داشته است. خداوند می‌فرماید:

﴿مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ﴾ (النساء: ۴۶).

«بعضی از یهود، سخنان (خدا) را از جای خود، تحریف

می‌کنند».

﴿فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْتُمُونَ﴾ (البقرة: ۷۹).

«پس وای بر آنها که نوشته‌ای با دست خود می‌نویسند،

سپس می‌گویند: «این، از طرف خداست؛ تا آن را به بهای

کمی بفروشند. پس وای بر آنها از آنچه با دست خود نوشتند؛

و وای بر آنان از آنچه از این راه به دست می آورند!».

﴿قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ لِيَجْزِلُوهُ قِرَاطِينَ
تُبَدُّوْنَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا﴾ (الأنعام ۹۱).

«بگو: چه کسی کتابی را که موسی آورد، نازل کرد؟! کتابی که برای مردم، نور و هدایت بود؛ (اما شما) آن را بصورت پراکنده قرار می دهید؛ قسمتی را آشکار، و قسمت زیادی را پنهان می دارید».

﴿وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُؤْنَ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ
وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۷۸﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ
وَالنُّجُوءَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (آل عمران ۷۸-۷۹).

«در میان آنها (یهود) کسانی هستند که به هنگام تلاوت کتاب (خدا)، زبان خود را چنان می گردانند که گمان کنید (آنچه را می خوانند)، از کتاب (خدا) است؛ در حالی که از کتاب (خدا) نیست! (و با صراحت) می گویند: «آن از طرف خداست!» با اینکه از طرف خدا نیست، و به خدا دروغ

می‌بندند در حالی که می‌دانند! برای هیچ بشری سزاوار نیست که خداوند، کتاب آسمانی و حکم و نبوت به او دهد سپس او به مردم بگوید: «غیر از خدا، مرا پرستش کنید!».

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ﴿﴾. (المائدة ۱۵-۱۷).

«ای اهل کتاب! پیامبر ما، که بسیاری از حقایق کتاب آسمانی را که شما کتمان می‌کردید روشن می‌سازد، به سوی شما آمد؛ و از بسیاری از آن، (که فعلا افشای آن مصلحت نیست)، صرف نظر می‌نماید. (آری)، از طرف خدا، نور و کتاب آشکاری به سوی شما آمد. خداوند به برکت آن، کسانی را که از خشنودی او پیروی کنند، به راه‌های سلامت، هدایت می‌کند؛ و به فرمان خود، از تاریکیها به سوی روشنایی می‌برد؛

و آنها را به سوی راه راست، رهبری می‌نماید. آنها که گفتند:
«خدا، همان مسیح بن مریم است»، بطور مسلم کافر شدند».

فصل

(ایمان به پیامبران و حکمت فرستادن آنها)

۵۰ - ایمان می آوریم به این که خداوند متعال، پیامبران و رسولانی بر خلق و جهانیان فرستاد: ﴿مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ (النساء ۱۶۵).
 «آنان پیامبرانی که بشارت دهنده و بیم دهنده بودند، تا بعد از این پیامبران، حجتی برای مردم بر خدا باقی نماند، (و بر همه اتمام حجت شود) و خداوند، توانا و حکیم است».

۵۱ - ایمان می آوریم به اینکه نخستین این پیامبران نوح علیه السلام و آخرین آنها محمد صلی الله علیه و آله می باشد. خداوند می فرماید: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ (النساء ۱۶۳).
 «ما به تو وحی فرستادیم؛ همان گونه که به نوح و پیامبران بعد از او وحی فرستادیم».

و می فرماید: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾ (الاحزاب ۴۰).

«محمد (صلی الله علیه و آله) پدر هیچ یک از مردان شما نبوده و نیست؛

ولی رسول خدا و ختم کننده و آخرین پیامبران است».

بهترین و برترین آن‌ها محمد، سپس ابراهیم، سپس موسی، سپس نوح و عیسی فرزند مریم علیها السلام می باشد؛ چنانکه خداوند آنان را بطور خاص در این آیه مبارکه ذکر نموده است: ﴿وَلَاذِ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ (الأحزاب: ۷).

«(به خاطر آور) هنگامی را که از پیامبران پیمان گرفتیم، و (همچنین) از تو و از نوح و ابراهیم و موسی و عیسی بن مریم، و ما از همه آنان پیمان محکمی گرفتیم (که در ادای مسؤلیت تبلیغ و رسالت کوتاهی نکنند)».

۵۲ - ما معتقدیم که دین و شریعت محمد صلی الله علیه و آله شامل تمامی فضیلت‌های شریعت پیامبرانی که سرشار از فضل بودند چنان که می فرماید: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ (الشوری: ۱۳).

«آیینی را برای شما تشریح کرد که به نوح توصیه کرده

بود؛ و آنچه را بر تو وحی فرستادیم و به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش کردیم این بود که: دین را برپا دارید و در آن تفرقه ایجاد نکنید!».

۵۳ - ایمان می آوریم به این که همه پیامبران، بشر و مخلوق هستند در وجود هیچ یک از ایشان صفات خداوند وجود ندارد. خداوند از زبان پیامبر نوح عَلَيْهِ السَّلَام می فرماید: ﴿وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ﴾. (مود ۳۱).

«من هرگز به شما نمی گویم خزائن الهی نزد من است! و غیب هم نمی دانم! و نمی گویم من فرشته‌ام».

خداوند به خاتم الانبیاء - محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فرمان داد تا بگوید: ﴿قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ﴾. (الانعام ۵۰).

«بگو: «من نمی گویم خزاین خدا نزد من است؛ و من، (جز آنچه خدا به من بیاموزد)، از غیب آگاه نیستم! و به شما نمی گویم من فرشته‌ام».

و این که بگوید: ﴿لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾.

(الأعراف ۱۸۸).

«من مالک سود و زیان خویش نیستم، مگر آنچه را خدا
بخواند».

و بگوید: ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ (۲۱) ﴿قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ
اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أُجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ (۲۲). (الجن ۲۱-۲۲).

«بگو: من مالک زیان و هدایتی برای شما نیستم. بگو: (اگر
من نیز بر خلاف فرمانش رفتار کنم) هیچ کس مرا در برابر او
حمایت نمی‌کند، و پناهگاهی جز او نمی‌یابم».

۵۴ - ایمان می‌آوریم که تمام پیامبران، بنده‌ای از بندگان
خدا هستند و خداوند متعال، آنان را به پیامبری، بزرگ داشته
است و آنان را به بندگی در بلندترین مقام و بر شیوه مدح،
وصف فرموده است؛ چنانکه در باره اولین آن‌ها - نوح عَلَيْهِ السَّلَام -
می‌فرماید: ﴿ذُرِّيَّةً مِنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾ (۲)
(الإسراء ۳).

«ای فرزندان کسانی که با نوح (بر کشتی) سوار کردیم! او
بنده شکرگزاری بود».

درباره آخرین آنها محمد ﷺ می فرماید: ﴿ تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ

الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ۝۱ ﴾ (الفرقان ۱).

«زوال ناپذیر و پر برکت است کسی که قرآن را بر بنده اش

نازل کرد تا بیم دهنده جهانیان باشد».

[خدا] درباره پیامبران دیگر می فرماید: ﴿ وَادْكُرْ عَبْدَنَا اِبْرٰهٖمَ

وَاسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ اُولٰٓئِذِىْ وَالْاَبْصٰرِ ۝۴۵ ﴾ (ص ۴۵).

«و به خاطر بیاور بندگان ما ابراهیم و اسحاق و یعقوب را،

صاحبان دستهای (نیرومند در طاعت خدا) و چشمهای (بینا)».

﴿ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْاَيْدِۙ اِنَّهٗٓ اَوَابٌ ۝۱۷ ﴾ (ص ۱۷).

«و به خاطر بیاور بنده ما داوود صاحب قدرت را، که او

بسیار توبه کننده بود!».

﴿ وَوَهَبْنَا لِداوُدَ سُلَيْمٰنَۙ نَعَمَ الْعَبْدُۙ اِنَّهٗٓ اَوَابٌ ۝۳۰ ﴾ (ص ۳۰).

«ما سلیمان را به داوود بخشیدیم؛ چه بنده خوبی! زیرا

همواره به سوی خدا بازگشت می کرد (و به یاد او بود)».

درباره عیسی، فرزند مریم، می فرماید: ﴿ اِنْ هُوَ اِلَّا عَبْدٌ اَنْعَمْنَا

عَلَيْهٖ وَجَعَلْنٰهُ مَثَلًا لِّبَنِيۤ اِسْرٰٓءِیْلَ ۝۹۱ ﴾ (الزخرف ۵۹).

«مسیح فقط بنده‌ای بود که ما نعمت به او بخشیدیم و او را نمونه و الگویی برای بنی اسرائیل قرار دادیم».

۵۵ - ایمان می‌آوریم که خداوند متعال، رسالت‌ها را با پیامبری محمد ﷺ پایان داد و او را بر همه جهانیان فرستاد؛ چنانکه می‌فرماید: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَتَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الَّذِي الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿۱۵۸﴾ (الأعراف: ۱۵۸).

«بگو: ای مردم! من فرستاده خدا به سوی همه شما هستم؛ همان خدایی که حکومت آسمانها و زمین، از آن اوست؛ معبودی بحق جز او نیست؛ زنده می‌کند و می‌میراند؛ پس ایمان بیاورید به خدا و فرستاده‌اش، آن پیامبر درس نخوانده‌ای که به خدا و کلماتش ایمان دارد؛ و از او پیروی کنید تا هدایت یابید».

۵۶ - ایمان می‌آوریم به این که شریعت و آیین محمد ﷺ همان دین اسلام است که خداوند، آن را برای بندگان خود

قبول فرمود و غیر از اسلام، هیچ دینی را از هیچ کس نمی پذیرد؛ چنان که می فرماید: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾. (آل عمران ۱۹).

«دین (پسندیده) در نزد خدا، اسلام (و تسلیم بودن در برابر حق) است».

و می فرماید: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾. (المائدة: ۳).

«امروز، دین شما را کامل کردم؛ و نعمت خود را بر شما تمام نمودم؛ و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم».

و می فرماید: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾. (آل عمران ۸۵).

«و هر کس جز اسلام (و تسلیم در برابر فرمان حق)، آیینی برای خود انتخاب کند، از او پذیرفته نخواهد شد؛ و او در آخرت، از زیانکاران است».

۵۷ - معتقدیم که اگر کسی ادعا کند، امروز دینی غیر از

دین اسلام مانند دین یهود و یا نصاری و غیر اینها در نزد خدا مقبول است، او کافر است و باید از او خواست تا توبه کند، و گرنه مرتد است، و کشتن او لازم است؛ زیرا قرآن را انکار کرده است.

۵۸ - ما بر این باوریم که هرکس به رسالت محمد ﷺ که برای جهانیان است - کافر شود، در حقیقت، به تمام پیامبران کافر شده است؛ حتی پیامبری که ادعا می کند به او ایمان دارد و پیرو اوست؛ چنان که باری تعالی می فرماید:

﴿كَذَّبَ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ﴾ (الشعراء: ۱۰۵).

«قوم نوح، رسولان را تکذیب کردند».

و آنان را تکذیب کننده همه پیامبران دانسته است؛ در حالی که قبل از نوح ﷺ، پیامبری فرستاده نشده بود و فرمود:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا﴾ (۱۵۰) أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

«کسانی که خدا و پیامبران او را انکار می‌کنند، و می‌خواهند میان خدا و پیامبرانش تبعیض قائل شوند، و می‌گویند: «به بعضی ایمان می‌آوریم، و بعضی را انکار می‌کنیم» و می‌خواهند در میان این دو، راهی برای خود انتخاب کنند. آنها کافران حقیقی‌اند؛ و برای کافران، مجازات خوارکننده‌ای فراهم ساخته‌ایم».

۵۹ - ایمان می‌آوریم که هیچ پیامبر و رسولی پس از محمد ﷺ نیست [و نخواهد آمد] و هر کس، پس از او ﷺ ادعای نبوت کند یا کسی که ادعاکننده نبوت را [باور کرده] و به راستی و درستی او گواهی بدهد، کافر است؛ زیرا تکذیب کننده و دروغ‌پندارنده خداوند و رسول خدا ﷺ و اجماع مسلمانان شده است.

۶۰ - ایمان می‌آوریم که پس از پیامبر ﷺ خلفای راشدین‌اند که در میان امت او با علم و معرفت و دعوت و ولایت، بر مؤمنان خلافت کردند و بهترین و شایسته‌ترین آنها به خلافت [به ترتیب]: ابوبکر صدیق، سپس عمر بن خطاب،

سپس عثمان بن عفان، سپس علی بن ابی طالب رضی الله عنه می باشند. و همچنان که در خلافت به ترتیب، قدر و منزلت داشتند، در فضیلت نیز چنان بودند و خداوند متعال - که برای اوست حکمت رسا و بالغ - ممکن نبود که بر این سده‌های برگزیده، شخصی را به خلافت منصوب کند؛ که از او شخص شایسته‌تری غیر از او وجود داشته باشد.

۶۱ - ایمان می‌آوریم به این که صاحب فضیلت کمتر از جمله اینان ممکن است دارای خصوصیت ویژه و یا برتری در بعضی خصوصیت‌ها باشد نسبت به آنکه از او برتر و افضل است، ولی ممکن نیست صاحب فضیلت و برتری مطلق بر آنان گردد؛ زیرا علل و انگیزه‌های فضیلت و برتری، بسیار زیاد است.

۶۲ - ایمان می‌آوریم که امت محمدی، بهترین امت‌ها و فاضل‌ترین آن‌هاست؛ چنان که خداوند می‌فرماید: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾. (آل عمران ۱۱۰).

«شما بهترین امتی بودید که به سود انسانها آفریده شده‌اند؛ (چه اینکه) امر به معروف و نهی از منکر می‌کنید و به خدا ایمان دارید».

٦٣ - ایمان می‌آوریم که بهترین این امت، یاران و صحابه (صحابی مسلمانی است که به خدمت پیغمبر اسلام رسیده و محضر آن حضرت را درک کرده و مسلمان از دنیا رفته باشد^(۱) پیامبر ﷺ، سپس تابعین^(۲)، سپس تابع تابعین^(۳) می‌باشند.

٦٤ - ایمان می‌آوریم که در این امت گروهی هستند که تا روز قیامت بر حق بوده و مخالفت و دشمنی دشمنان و مخالفان هیچ ضرری به آنها نمی‌رساند که فرمان و امر الهی جاری شود.

٦٥ - ما معتقدیم که آن چه بین صحابه و یاران پیامبر از

(۱) وگرنه صحابه گفته نمی‌شود.

(۲) در اسلام، مسلمانی را می‌گویند که صحابی را دیده و از او پیروی کرده باشد.

(۳) جانشینان تابعین.

جنگ و اختلاف و فتنه رخ داد، از اجتهاد^(۱) آنان بود. کسی که از آن‌ها بر حق بودند، برای او دو اجر است و کسی که بر حق نبود، برای او یک پاداش، و آن هم پاداشِ اجتهاد است و خطای او بخشوده می‌شود.

۶۶ - ما معتقدیم که نباید از بدی آنان سخن بگوییم، بلکه آنان را به آن چه که از مدح و ثنا، سزاوار و شایسته‌اند، بستاییم و دل‌های خود را از حقد و حسد و کینهٔ آنان پاک کنیم؛ چنان‌که خداوند متعال می‌فرماید: ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلٍ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ﴾. (الحديد: ۱۰).

«کسانی که قبل از پیروزی فتح مکه انفاق کردند و جنگیدند (با کسانی که پس از پیروزی انفاق کردند) یکسان نیستند؛ آنها بلندمقامتر از کسانی هستند که بعد از فتح مکه انفاق نمودند و جهاد کردند؛ و خداوند به هر دو وعده نیک داده است».

(۱) استنباط مسایل شرعی از قرآن یا حدیث نبوی.

می فرماید: ﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا
إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ (الحشر: ۱۰).

«(همچنین) کسانی که بعد از آنها (مهاجران و انصار) آمدند می گویند: پروردگارا! ما و برادرانمان را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند بیامرز، و در دلهایمان حس و کینه‌ای نسبت به مؤمنان قرار مده، پروردگارا! تو مهربان و رحیمی.»

فصل

(ایمان به روز قیامت)

٦٧ - ایمان می آوریم به روز قیامت. و آن روزی است که بعد از آن، روز دیگری نیست، وقتی مردم زنده شده، از قبرهای خود برمی خیزند تا این که زندگی ابدی را شروع کنند و راه ایشان یا به بهشت، و یا به دوزخ خواهد بود.

٦٨ - ایمان می آوریم به برانگیخته شدن. و آن هم زنده کردن خداوند مردگان را ؛ در حالی که اسرافیل در شیپور می دمَد: ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَوَّقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ فِيهَا يُنظَرُونَ﴾ (الزمر ٦٨).

«و در «صور» دمیده می شود، پس همه کسانی که در آسمانها و زمینند می میرند، مگر کسانی که خدا بخواهد؛ سپس بار دیگر در «صور» دمیده می شود، ناگهان همگی به پا می خیزند و در انتظار (حساب و جزا) هستند.»

در این وقت، مردم از قبرهایشان برمی خیزند؛ در حالی که پا برهنه اند و لخت هستند و ختنه نشده اند: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ

خَلَقَ نُعَيْدُهُ وَعَدًّا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٠٤﴾ . (الانبیاء ۱۰۴).

«همان گونه که آفرینش را آغاز کردیم، آن را باز می گردانیم؛ این وعده ای است بر ما، و قطعاً آن را انجام خواهیم داد».

٦٩ - ایمان می آوریم به نامه اعمال و کردار که به دست

راست و یا از پشت به دست چپ داده می شود: ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ

كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَنُقَلِّبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾

وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ .

(الانشقاق ٧-١٢).

«پس کسی که نامه اعمالش به دست راستش داده شود. به

زودی حساب آسانی برای او می شود. و خوشحال به اهل و

خانواده اش باز می گردد. و اما کسی که نامه اعمالش به پشت

سرش داده شود. به زودی فریاد می زند: ای وای بر من که

هلاک شدم. و در شعله های سوزان آتش می سوزد».

﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْعَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ

مَنْشُورًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأَ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾ . (الإسراء ١٣-١٤).

«و هر انسانی، اعمالش را بر گردنش آویخته ایم؛ و روز قیامت، کتابی برای او بیرون می آوریم که آن را در برابر خود، گشوده می بیند! (این همان نامه اعمال اوست!) (و به او می گوئیم): کتابت را بخوان، کافی است که امروز، خود حسابگر خویش باشی!».

۷۰ - ایمان می آوریم به ترازویی که در روز قیامت برای حساب و جزا و کیفر و پاداش گذاشته می شود و به هیچ کس ظلم نمی شود: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۗ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۗ ﴿٨﴾. (الزلزلة ۷-۸).

«پس هر کس هم وزن ذره ای کار خیر انجام دهد آن را می بیند. و هر کس هم وزن ذره ای کار بد کرده آن را می بیند.»

﴿فَمَنْ ثَقَلَتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدِينَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَعُ وُجُوهُهُمُ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾. (المؤمنون ۱۰۲-۱۰۴).

«و کسانی که وزنه اعمالشان سنگین است، همان رستگارانند! و آنان که وزنه اعمالشان سبک باشد، کسانی

هستند که سرمایه وجود خود را از دست داده، در جهنم جاودانه خواهند ماند! شعله‌های سوزان آتش همچون شمشیر به صورت‌هایشان نواخته می‌شود؛ و در دوزخ چهره‌ای عبوس دارند».

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا
مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ (۱۱۰). «الأنعام (۱۶۰).

«هر کس کار نیکی بجا آورد، ده برابر آن پاداش دارد، و هر کس کار بدی انجام دهد، جز بمانند آن، کیفر نخواهد دید؛ و ستمی بر آنها نخواهد شد».

۷۱ - ایمان می‌آوریم به شفاعت عظمی و بزرگی که مختص پیامبر، و آن هم از خداوند شفاعت می‌طلبد تا این که بین مردم، به مصیبتی که بر آنان وارد شده است، از هم و غم و سختی و شدت روز محشر قضاوت نماید؛ پس مردم نزد آدم، سپس نزد نوح، سپس نزد ابراهیم، سپس نزد موسی، سپس نزد عیسی علیه السلام رفته تا این که سر انجام به پیامبر صلی الله علیه و آله می‌رسند].

۷۲ - ایمان می آوریم به شفاعتی که مردم را از جهنم بیرون می آورد و آن شفاعت، برای رسول الله ﷺ و پیامبران دیگر و مؤمنان و فرشته ها می باشد.

و اینکه خداوند متعال، گروهی از مؤمنان را از جهنم بیرون می آورد بدون شفاعت کسی، بلکه به فضل و رحمت خداوندی.

۷۳ - ایمان می آوریم به حوض رسول الله ﷺ و این که آب آن سفیدتر از شیر، و شیرین تر از عسل است، و بوی آن بهتر از بوی خوش مشک می باشد. طول آن به مسافت رفتن یک ماه، و عرض آن نیز همان قدر است. ظرف های آن مانند ستارگان آسمان، زیاد و زیبا هستند و مؤمنان امت محمدی، بر آن وارد می شوند و هرکس که از آن حوض بنوشد، بعد از آن هرگز تشنه نخواهد شد.

۷۴ - ایمان می آوریم به صراط. و آن پلی است که بر جهنم نصب شده و مردم به قدر و اندازه اعمال و کردار خود از روی آن می گذرند، اولین آن ها مانند برق عبور می کند، سپس

بعد از آن همانند باد، سپس مانند پرنده‌ای و شد الرحال^(۱) رسول الله ﷺ بر پل ایستاده و می‌فرماید: بارخدا یا! نجات ده، نجات ده، تا اینکه اعمال (بندگان) کم و ناتوان می‌گردد، و کسانی بیایند که از پل بطور خزیدن عبور کنند، و در دو طرف پل، قلاب‌هایی آویزان است و مأمورند کسی را که به آنان امر شود، بگیرند و به آنان خدشه وارد شده و مجروح می‌شوند و سپس نجات می‌یابند و دیگران به آتش جهنم می‌افتند.

۷۵ - ایمان می‌آوریم به تمامی آن چه در قرآن و سنت پیامبر ﷺ از اخبار و سختی و هراس آن روز آمده است، خدا ما را از آن نجات دهد.

۷۶ - ایمان می‌آوریم به شفاعت پیامبر ﷺ نسبت به اهل بهشت تا این که به آن داخل شوند و آنهم [شفاعتی که] مخصوص پیامبر اکرم ﷺ می‌باشد.

۷۷ - ایمان می‌آوریم به بهشت و دوزخ و این که بهشت

(۱) مانند حیوانیکه بر آن بار حمل کنند. در روایت دیگری آمده (کأجاوید الخیل) یعنی مانند

اسبان خوب، تندرو و زرنگ - مترجم.

دار النعیم است که خداوند آن را برای مؤمنان پرهیزگار، مہیا کرده و در آن نعمت‌هایی است که هرگز چشم مانند آن ندیده، گوش مانند آن نشنیده، و دل بشر، مانند آن تصور نکرده است: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (السجدة ۱۷).

«هیچ کس نمی‌داند چه پادشاهای مهمی که مایه روشنی چشمهاست برای آنها نهفته شده، این پاداش کارهایی است که انجام می‌دادند».

و جهنم، دار العذاب است که خداوند آن را برای کافران ستمگر، مہیا ساخته و در آن عذابی هولناک و شدید است که هرگز در تصور هیچ بشری، خطور نکرده است: ﴿إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَعْفِفُوا يُعَانُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابٌ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا﴾ (الکھف ۲۹).

«ما برای ستمگران آتشی آماده کردیم که سراپرده‌اش آنان را از هر سو احاطه کرده است! و اگر تقاضای آب کنند، آبی برای آنان می‌آورند که همچون فلز گداخته صورتها را بریان

می‌کند! چه بد نوشیدنی، و چه بد محل اجتماعی است».

و آن دو؛ یعنی بهشت و دوزخ، اکنون وجود دارد و هیچ‌گاه فانی نشده و از بین نخواهد رفت. خداوند متعال می‌فرماید:

﴿الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ رِزْقًا﴾ (۱۱) ﴿الطلاق (۱۱)﴾.

«و هرکس به خدا ایمان آورده و اعمال صالح انجام دهد (و این راه را مداوم بخشد خداوند) او را در باغهایی از بهشت وارد می‌سازد که از زیر (درختانش) نهرها جاری است، جاودانه در آن می‌مانند، و خداوند روزی نیکویی برای او قرار داده است».

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا﴾ (۱۶) ﴿خٰلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وِیٰتًا وَلَا نَصِيرًا﴾ (۱۶) ﴿یَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِی النَّارِ یَبْلِغْتَنَا أَطْعَمَنَا اللَّهُ وَأَطْعَمَنَا الرَّسُولًا﴾ (۱۶) ﴿الاحزاب ۶۴-۶۶﴾.

«خداوند کافران را لعن کرده (و از رحمت خود دور داشته) و برای آنان آتش سوزاننده‌ای آماده نموده است، در حالی که همواره در آن تا ابد می‌مانند، و ولی و یآوری

نخواهند یافت! در آن روز که صورتهای آنان در آتش (دوزخ) دگرگون خواهد شد (از کار خویش پشیمان می‌شوند و) می‌گویند: «ای کاش خدا و پیامبر را اطاعت کرده بودیم».

۷۸ - ما شهادت می‌دهیم به بهشت رفتن کسانی را که قرآن و سنت پیامبر ﷺ آن را بیان کرده، چه کسانی که پیامبر با نام، آنها را معلوم کرده، و چه کسانی که به وسیله صفت و نشانه‌ای، معین و مشخص شده‌اند؛ مانند: ابوبکر، عمر، عثمان و علی رضی الله عنه که رسول اکرم ﷺ آنها را نام برده است.

چه آنانی که به سبب صفت و اعمالشان به بهشت وارد می‌شوند؛ مانند: هر مؤمن یا هر شخص پرهیزگار و متقی.

۷۹ - ما شهادت می‌دهیم به دوزخ رفتن کسانی را که قرآن و سنت رسول ﷺ آنها را بیان کرده است؛ چه با نام، و چه با وصف آنها. از کسانی که نام برده شده‌اند ابولهب و عمرو بن لعی الخزاعی و مانند این‌هاست، و از کسانی که وصفشان آمده است: هر کافر و مشرکی که شرک اکبر دارد و همه منافقان.

۸۰ - ایمان می آوریم به سختی قبر و سؤال و پرسش از مرده در قبرش؛ از معبود، دین و پیامبر او، پس: ﴿يُنَبِّئُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ (ابراہیم ۲۷).
 «خداوند کسانی را که ایمان آوردند، به خاطر گفتار و اعتقاد ثابتشان، استوار می دارد؛ هم در این جهان، و هم در سرای دیگر».

انسان مؤمن در این جا می گوید: معبود من خدا، دین من اسلام، و پیامبر من محمد ﷺ است.
 اما انسان کافر و منافق می گوید: نمی دانم؛ شنیدم مردم چیزی می گویند، من هم همان را گفتم.

۸۱ - ایمان می آوریم به نعمت و آسایش قبر برای مؤمنان؛ چنان که خداوند می فرماید: ﴿الَّذِينَ نُوفِّهِمُ الْمَلَائِكَةَ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (النحل ۳۲).
 «همانها که فرشتگان (مرگ) روحشان را می گیرند در حالی که پاک و پاکیزه اند؛ به آنها می گویند: «سلام بر شما! وارد بهشت شوید به خاطر اعمالی که انجام می دادید!».

۸۲ - ایمان می آوریم به عذاب قبر برای ظالمان کافر؛ چنان که می فرماید: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ (الانعام ۹۳).

«و اگر ببینی هنگامی که (این) ظالمان در شداید مرگ فرو رفته اند، و فرشتگان دستها را گشوده، به آنان می گویند: «جان خود را خارج سازید! امروز در برابر دروغهایی که به خدا بستید و نسبت به آیات او تکبر ورزیدید، مجازات خوارکننده ای خواهید دید!» (به حال آنها تاسف خواهی خورد)».

احادیث در این باره زیاد وارد شده است و برای مؤمن روشن و آشکار است؛ پس بر هر انسان مؤمن، واجب است که به آن چه در قرآن و سنت رسول الله ﷺ از امور غیبی وارد شده است، ایمان بیاورد و به آن چه در دنیا مشاهده می کند با آن جدال و مقابله نکند، و آن را مورد تکذیب قرار ندهد؛ زیرا بین دنیا و آخرت فرق بسیار است. والله المستعان.

فصل

(ایمان به قضا و قدر)

۸۳ - ایمان می آوریم به قضا و قدر و خیر و شر آن، و آن هم تقدیر و سرنوشت خدا برای آفریدگان و خلائق. چنان که علم خدا بر آن سرنوشت، حکم کرده است.
قضا و قدر چهار مرتبه دارد:

مرتبه^۱ اول: مرتبه علم است. ایمان می آوریم که خداوند متعال (با علم ازلی و ابدی خود) بر همه چیز عالم و داناست، دانا بر آن چه بوده، و آن چه خواهد بود، و بر چگونگی آن علم جدیدی برای وی به میان نمی آید که مسبوق به جهالت باشد، و بعد از علم فراموشی برایش عارض می شود.

مرتبه^۲ دوم: مرتبه نوشتن (آن علم است). ایمان می آوریم که خداوند متعال آن چه مقدر و سرنوشت است تا روز قیامت در لوح محفوظ نوشته است: ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿۷۰﴾ (الحج ۷۰).

«آیا نمی دانستی خداوند آنچه را در آسمان و زمین است

می‌دانند؟! همه اینها در کتابی ثبت است (همان کتاب علم بی‌پایان پروردگار)؛ و این بر خداوند آسان است.

مرتبه سوم: مرتبه مشیت و خواست خداست: ایمان می‌آوریم به اینکه خداوند آنچه در آسمان‌ها و زمین است خواسته و هیچ چیز جز به مشیت و اراده او نخواهد بود، هر چه را که خدا خواهد می‌شود، و آن چه نخواهد، نمی‌شود.

مرتبه چهارم: مرتبه خلقت و آفرینش است. ایمان می‌آوریم به اینکه: ﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿۶۲﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴿۶۳﴾. (الزمر ۶۲-۶۳).

«خداوند آفریدگار همه چیز است و حافظ و ناظر بر همه اشیا است. کلیدهای آسمانها و زمین از آن اوست». این مراتب چهارگانه شامل آن چه از خود باری تعالی و آن چه از بندگان خواهد بود، می‌باشد.

پس هر چه بنده از گفتار و کردار و غیر آن انجام می‌دهد برای خداوند واضح، آشکار و معلوم است و خداوند آن را خواسته و به وجود آورده است: ﴿لَمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ﴿۲۸﴾ وَمَا

تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۲۹﴾. (التکویر ۲۸-۲۹).

«برای کسی از شما که بخواهد راه مستقیم پیش گیرد. و شما اراده نمی‌کنید مگر این که خداوند - پروردگار جهانیان - اراده کند و بخواهد.»

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْتُمْ وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ (البقرة: ۲۵۳).

«اگر خدا می‌خواست، با هم پیکار نمی‌کردند؛ ولی خداوند، آنچه را می‌خواهد، (از روی حکمت) انجام می‌دهد.»

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلْتُمْ فذَرْتُمْ وَمَا يَفْعَلُونَ﴾ (الأنعام: ۱۳۷).

«و اگر خدا می‌خواست، چنین نمی‌کردند (زیرا می‌توانست جلو آنان را بگیرد؛ ولی اجبار سودی ندارد) بنابراین، آنها و تهمت‌هایشان را به حال خود واگذار (و به آنها اعتنا مکن)».

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾ (الصفات: ۹۶).

«با اینکه خداوند هم شما را آفریده و هم بتهایی که می‌سازید!».

اما با این حال، ایمان می‌آوریم که خداوند برای بنده خود اختیار و قدرت قرار داده تا با آن، عمل خود را انجام دهد و

نشانی بر این که بنده با خواست و اراده و اختیار خود عمل انجام می دهد:

[دلیل] اول: خداوند می فرماید: ﴿فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنِّي شَتَمُ﴾. (البقرة:

۲۲۳).

«پس هر زمان که بخواهید، می توانید با آنها آمیزش کنید».

و می فرماید: ﴿وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُوا لَهُ عُدَّةً﴾. (التوبة: ۴۶).

«اگر آنها (راست می گفتند، و) اراده داشتند که (بسوی میدان

جهاد) خارج شوند، وسیله ای برای آن فراهم می ساختند».

پس آمادگی و مهیا شدن برای جنگ را با اراده مطلق و

خواست خود، بر بنده خود، ثابت کرده است.

[دلیل] دوم: توجیه امر و نهی به بنده. اگر بنده اختیار و

قدرت نداشت، امر و نهی کردن به او از جمله تکالیفی بود که

توانایی انجام آن را نداشت، و این امری است که حکمت

خداوندی و رحمت او نمی پذیرد و از آن دوری می کند.

خداوند در خبر صادق و راستین قرآن می فرماید: ﴿لَا يَكُفِّرُ

اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا أُولَئِهَا﴾. (البقرة: ۲۸۶).

«خداوند هیچ کس را، جز به اندازه توانایش، تکلیف نمی‌کند».

[دلیل] سوم: ستایش نیکوکار به خاطر احسان و نیکی، و نکوهش بدکار بر عمل بد و ناشایست او. جزای هر کدام به آن چه سزاوارش هستند. اگر عمل و کردار بنده با اراده و اختیارش انجام نمی‌شد، مدح نیکوکار، بی‌نتیجه و کیفر بدکار، ظلم به شمار می‌آمد و خداوند از کار بی‌ارزش و بی‌نتیجه و ظلم، منزّه و پاک است.

[دلیل] چهارم: این که خداوند رسولانی را فرستاده است: ﴿مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾. (النساء، ۱۶۵). «آنان پیامبرانی که بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده بودند، تا بعد از این پیامبران، حجتی برای مردم بر خدا باقی نماند، (و بر همه اتمام حجت شود؛) و خداوند، توانا و حکیم است».

اگر اعمال و کردار بنده با اراده و اختیار او انجام نمی‌گرفت حجت و برهان خدا در فرستادن رسولان و پیامبران، باطل می‌شد.

[دلیل] پنجم: هرکس احساس می‌کند که عملی را انجام می‌دهد، یا آن را ترک می‌کند، بدون آن که حس کند کسی او را به انجام آن کار وادار کرده است؛ مثلاً با اراده مطلق و خالص خودش برمی‌خیزد، و می‌نشیند، داخل می‌شود، و خارج می‌گردد، مسافرت می‌کند، و ساکن می‌شود، بدون آن که هیچ احساس زور و اجبار در او به وجود آید، البته که فرق زیادی است میان کسی که به انجام چیزی اجبار شود، تا کسی که با اختیار مطلق، کاری را انجام دهد. آیین اسلام نیز بین این دو؛ یعنی اجبار و اختیار، فرق گذاشته است، پس هرکس عملی را انجام دهد و در انجام آن عمل ناگزیر و مجبور باشد، شرع و آیین اسلام، او را در آنچه به خدای باری تعالی تعلق دارد، مورد بازخواست قرار نخواهد داد.

۸۴ - ما معتقدیم هیچ حجتی برای گناهکار در گناهِش به خاطر قضا و قدر وجود ندارد، زیرا که گناهکار گناه را به اختیار خود انجام داده است، بدون آن که بداند که خداوند آنرا از قبل برای او سرنوشت کرده باشد، زیرا هیچ کس از

سرنوشت باخبر نیست مگر بعد از وقوع آن عمل: ﴿وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا﴾. (لقمان ۳۴).

«و هیچ کس نمی داند فردا چه به دست می آورد».

پس چرا [گناهکار] دلیلی می آورد که قبلاً در هنگام انجام آن کار، از آن بی خبر است و عذر می آورد که این، قضا و قدر خداست؟ خداوند، استناد کردن آن‌ها به آن دلیل را با آیه زیر باطل می فرماید: ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاءُنَا وَلَا حَرَمًا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾. (الانعام ۱۴۸).

«بزودی مشرکان (برای تبرئه خویش) می گویند: «اگر خدا می خواست، نه ما مشرک می شدیم و نه پدران ما؛ و نه چیزی را تحریم می کردیم!» کسانی که پیش از آنها بودند نیز، همین گونه دروغ می گفتند؛ و سرانجام (طعم) کیفر ما را چشیدند. بگو: «آیا دلیل روشنی (بر این موضوع) دارید؟ پس آن را به ما نشان دهید؟ شما فقط از پندارهای بی اساس پیروی می کنید، و

تخمینهای نابجا می‌زنید».

۸۵ - ما خطاب به گناهکاری که به قضا و قدر استناد

می‌کند، می‌گوییم: چرا فرمان خدا را اجرا نکردی؟ ممکن بود

خداوند این را برای تو سرنوشت کرده بود؛ زیرا وقتی انسان

پیش از انجام کار، به سرنوشت جاهل باشد هیچ فرقی بین

طاعت و معصیت برای او نیست، به همین سبب وقتی رسول

الله ﷺ به صحابه فرمودند: «بَأَنَّ كَلَّ وَاحِدٌ قَدْ كَتَبَ مَقْعَدَهُ مِنَ

الْجَنَّةِ وَ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ قَالُوا: أَفَلَا نَتَكَلَّ وَ نَدْعُ الْعَمَلَ؟ قَالَ: لَا،

اعملوا فكل میسر لما خلق له». [البخاری].

«جایگاه هر کس، در بهشت و دوزخ نوشته شده است،

صحابه گفتند: آیا توکل به خدا کرده، انجام عمل و کار را

ترک کنیم؟ آن حضرت ﷺ فرمود: نه، عمل را انجام دهید؛

زیرا هر کسی آن چه بر او نوشته شده انجام می‌دهد».

۸۶ - باز خطاب به گناهکاری که قضا و قدر را دلیل گرفته

می‌گوییم: اگر بخواهی به مکه مکرمه سفر کنی و مکه دو راه

داشت و شخصی راستگو به تو بگوید که یکی از این دو راه،

خطرناک و دشوار است و راه دیگر آسان و ایمن است، پس حتماً راه دومی را انتخاب خواهی کرد و ممکن نیست راه اولی را برگزینی و می‌گویی این سرنوشت من است، و اگر راه اولی را انتخاب کنی، مردم تو را دیوانه می‌دانند.

۸۷ - همچنین به او می‌گوییم: اگر دو کار به تو محول کنند و معاش ماهانه یکی از آن‌ها بیشتر باشد، حتماً تو آن کار را بر خواهی گزید که معاش زیادتری دارد؛ پس چه طور و چگونه برای روز رستاخیز خود، آن چه را بدتر و دارای ثواب کم‌تر است انتخاب می‌کنی و می‌گویی این قضا و قدر و سرنوشت من است؟!

۸۸ - به او می‌گوییم وقتی به مرضی مبتلا شدی، در هر مطب و دکتری را می‌زنی تا تو را درمان کند و به آن چه از درد و سختی جراحی و تلخی دارو بر تو وارد می‌شود صبر می‌کنی؛ پس چرا با قلب مریض خود، این کار را نمی‌کنی و بیماری گناه و معصیت آن را معالجه نمی‌کنی؟

۸۹ - ما ایمان می‌آوریم که شر و بدی به خداوند نسبت

داده نمی‌شود؛ زیرا رحمت و حکمت او کامل است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «والشر ليس إليك». [مسلم]. شر و بدی نزد تو وجود ندارد.

پس هیچ‌گاه در قضا و قدر خداوند، ابدأ شر نیست؛ زیرا [قضا و قدر] از حکمت و رحمت او صادر می‌شود، و شر در مخلوقات و مقتضیات او می‌باشد؛ چنان که رسول الله ﷺ به حسن بن علی رضی الله عنه در دعای قنوت چنین آموخت: «وقني شر ما قضيت» «مرا از شری که قضا کردی دور فرما» و شر و بدی به آن چه قضا فرموده اضافه کرد. با این حال، شر موجود در آن چه قضا شده است، شر و بدی محض و مطلق نیست، بلکه از یک جهت شر و بدی است که در محل آن است، و در جهت دیگر خیر است، یا در این جا شر، و در جای دیگر خیر است؛ مثل فساد در زمین، و خشکی و قحطی و مرض و فقر و گرسنگی و ترس، شر و بدی است، ولی در جای دیگر خیر است؛ چنان که خداوند می‌فرماید: ﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ مِمَّا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ (الروم ۴۱).

«فساد، در خشکی و دریا بخاطر کارهایی که مردم انجام داده‌اند آشکار شده است؛ خدا می‌خواهد نتیجه بعضی از اعمالشان را به آنان بچشاند، شاید (بسوی حق) بازگردند».

همچنین قطع کردن دست دزد و سنگسار کردن زناکار برای آن‌ها شر است؛ زیرا دست دزد قطع می‌شود و جان زناکار از بین می‌رود، ولی از جهت دیگر برای آنها خیر است؛ چون کفاره گناهان آن‌ها خواهد بود، و کیفر دنیا و آخرت با هم جمع نخواهد شد، و از جهت دیگر نیز خیر است؛ زیرا در آن حمایت از اموال و ناموس و نژاد بشر است.

فصل

(ثمرات و فایده‌های عقیده صحیح)

۹۰ - این عقیده بلند و عالی، در برگیرنده اصولی عظیم و بزرگ است، و به کسی که به آن معتقد باشد، ثمره و فایده‌های بسیاری می‌رساند مانند:

ایمان به خدای تعالی، و نام و صفتهای او، که به بنده ثمره محبت و بزرگداشت او را می‌بخشد و موجب اطاعت و پیروی از فرمانهای [خدا] و دوری از نواهی خواهد شد؛ زیرا اطاعت و پیروی از اوامر و اجتناب از نواهی، بیار آورنده سعادت در دنیا و آخرت برای فرد و جامعه می‌شود: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً ۚ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾﴾ (النحل ۹۷).

«هر کس کار شایسته‌ای انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن، در حالی که مؤمن است، او را به حیاتی پاک زنده می‌داریم؛ و پاداش آنها را به بهترین اعمالی که انجام می‌دادند، خواهیم داد.»

۹۱ - [شماری] از ثمره‌ها و فایده‌های ایمان به فرشتگان

عبارتند از:

اول: علم و شناخت بزرگی و عظمت آفریننده آنها و قدرت و پادشاهی او سبحانه.

دوم: شکر و سپاس باری تعالی به خاطر عنایت بر بندگان و سرپرستی آنها؛ چنانکه این فرشتگان را موکل کرده تا از آنها حفاظت و نگهداری کنند و اعمال و کردارشان را بنویسند و نیز فایده‌های دیگر.

سوم: محبت و دوستی فرشتگان بسبب عبادتی را که به طور کامل انجام داده‌اند و بسبب استغفارشان برای مؤمنان.

۹۲ - از ثمره‌ها و فایده‌های ایمان به کتاب‌های خدا:

اول: علم و معرفت به رحمت خداوند تبارک و تعالی و عنایت و توجه او به بندگان خود؛ چنانکه برای هر قوم و نژادی، کتابی جهت هدایت و راهنمایی آنها فرستاده است.

دوم: آشکار شدن حکمت خداوندی هنگامی که راه را برای بندگان روشن و معین فرمود و کتاب‌ها را برای هر امتی - آنچه مناسب آنهاست - فرستاد و آخرین این کتاب‌ها قرآن مجید

است که مناسب تمام انسان‌ها در هر زمان و مکان تا روز قیامت می‌باشد.

سوم: سپاس و شکر، از خداوند متعال به خاطر نعمت‌هایش.

۹۳ - فواید ایمان به پیامبران:

اول: علم و شناخت رحمت خداوندی و عنایت الهی بر بندگانش؛ زیرا پیامبرانی برای هدایت و راهنمایی آنان فرستاده است.

دوم: شکر و سپاس از خداوند به خاطر این نعمتهای بزرگ.

سوم: محبت و دوست داشتن پیامبران و احترام و بزرگداشت و مدح و ثنای آنان به آنچه شایسته آن هستند؛ زیرا آن رسولان و پیامبران از بهترین بندگان خدا هستند، برای عبادت و تبلیغ پیام خدا و نصیحت بندگان. رسولانی که در برابر آزار و اذیت بندگان، صبر و شکیبایی کردند.

۹۴ - از فایده‌های ایمان به روز آخرت:

اول: حریص بودن بر طاعت و فرمان باری تعالی از روی

رغبت به خاطر پاداش روز قیامت و پرهیز از معصیت و گناه به

جهت ترس از کیفر آن روز.

دوم: دل خوشی و تسلی مؤمن در برابر حرمان از نعمت‌های دنیا و امیدوار بودن به نعمت و خوشی‌های که در آخرت نصیب وی خواهد شد.

۹۵ - از فواید ایمان به قضا و قدر (سرنوشت):

اول: اعتماد به خداوند در انجام هر کار؛ زیرا کار و سبب انجام آن، منوط به قضا و قدر خداوند متعال است.

دوم: راحت روح و جان و اطمینان قلب؛ وقتی انسان بداند که این قضا و قدر خداست و مکروه و شر و بدی حتماً وجود دارد، جان و روح او آسوده خواهد شد و قلب او به قضا و قدر، اطمینان پیدا خواهد کرد. بنابر این هیچ کس زندگی‌اش بهتر و روح و جان‌ش پاک‌تر و اطمینانش قوی‌تر از فردی که ایمان به قضا و قدر دارد، نیست.

سوم: دور کردن غرور و خودپسندی از روح و جان هنگامی رسیدن به آرزو و هدف؛ زیرا آن نعمت از تقدیر و سرنوشت خداست که به دست آوردنش فقط با مئها نمودن

اسباب خیر ممکن است و پیروزی از جانب خداوند بوده است. در این جا خدای را به خاطر نعمتش شکر و سپاس می گوید و از غرور، خودپسندی و خودبینی، دوری و اجتناب می ورزد. چهارم: دوری از بی تابی و پریشانی در باره نرسیدن به هدف و آرزویی، یا واقع شدن شر و بدی؛ زیرا آن [ناکامی] از قضا و قدر باری تعالی است (کسی که مالک آسمانها و زمین است) و آن هم ناگزیر واقع خواهد شد، پس صبر و شکیبایی می کند بر آن سختی ها، اجر و پاداش را از خداوند می طلبد. خداوند می فرماید: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿۲۲﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿۲۳﴾. (الحدید ۲۲-۲۳).

«هیچ مصیبتی در زمین (مانند: قحط باران، ضعف گیاهان، نقص میوه ها)، و نه در وجود شما (مانند: آفتها، بیماریها، رنجها، فقر) روی نمی دهد مگر اینکه همه آنها قبل از آنکه آن (زمین، مصیبت، مردم) را بیافرینیم در لوح محفوظ ثبت

است؛ و این امر برای خدا آسان است! این بخاطر آن است که برای آنچه (از دنیا) از دست داده‌اید تاسف نخورید، و به آنچه به شما داده است دل بسته و شادمان نباشید؛ و خداوند هیچ متکبر فخر فروشی را دوست ندارد!».

در پایان، از خدای تعالی می‌خواهیم تا ما را بر این عقیده، ثابت و استوار گرداند، و ثمره آنرا به ما برساند، و از فضل خود بر ما زیاد فرماید، و قلب ما را بعد از هدایت منحرف نگرداند، و از رحمت خود به ما عطا فرماید.

والحمد لله رب العالمین، وصلى الله وسلم على نبينا محمد

وعلى آله وأصحابه والتابعين لهم بإحسان.

بقلم مؤلف: محمد بن صالح العثيمين

۳۰ / شوال / ۱۴۰۴ هـ. ق

برای ارتباط با مترجم می‌توانید با آدرس زیر تماس بگیرید:

السعودية: الرياض - الرمز البريدي: (۱۱۷۵۷) ص. پ: (۱۵۰۱۰۳)

www.aqeedeh.com

es@al-islam.com

عَقِيدَة
أَهْلِ السُّنَنِ وَالْجَمَاعَةِ

تأليف الشيخ
محمد رشيد بن العليمي
رحمه الله

ترجمه:
إسحاق بن عبدالله ديري البوني

باللغة الفارسية

وكالة الوزارة لشؤون المطبوعات والبحث العلمي

ص.ب ٦١٨٤٣ الرياض ١١٥٧٥ - هاتف : ٤٧٣٦٩٩٩ - فاكس : ٤٧٣٧٩٩٩٩

www.al-islam.com

www.qurancomplex.org